

Hva er døden?

Espen Gamlund, Carl Tollef Solberg

Hva er døden

Oslo: Universitetsforlaget, 2020

152 s.

ISBN 9788215042718

Michael 2021; 18: 491–2.

Universitetsforlaget har hittil utgitt ca. sytti *Hva er*-bøker. Målet er faktaopplysning, og forlaget presiserer at forfatterne er fremragende fagformidlere. Lerretet er høyt og bredt. Hva er buddhisme? Hva er intelligens? Hva er yoga? Men hvor godt egner døden seg for analyse? Jeg undres. Som lege ved en sykehusavdeling med høyrisikopasienter og ditto behandling har jeg fulgt hundrevis inn i døden, men vet fortsatt ikke hva døden er. Følgene av at hjerte og pust opphører, kjenner jeg. Langsomt går cellemaskineriet i stå. Elektrontransporten i mitokondriene fuser, energiproduksjonen svikter og gradvis klarer ikke de enkelte celler å opprettholde en intakt cellemembran. Ikke nødvendigvis samtidig, så når et menneske erklæres død er det fortsatt celler som vil fungere en stund. Men situasjonen er irreversibel og snart blir kroppen iskald.

Dette er det fattig lille vi vet. Ikke noe å fylle en hel bok med. Og det er da heller ikke hva filosofen Gamlund og lege og filosof Solberg har samlet i fem kapitler på til sammen 135 sider: dødsritualer, dødens paradokser, livshjelp eller dødshjelp, evig liv og etterlivet. De er tenksomme og følsomme karer, og jeg synes det er interessant stoff de har samlet. Etter å ha beskrevet

sin oppfatning av hva død er over åtte linjer på side åtte i introduksjonen, er det dødens attributter og konsekvenser som behandles i kapitlene som følger. Det er forlaget og ikke forfatterne som skal lastes for at her er det delt ut et prosjekt som ikke passer malen. Jeg vil likevel anbefale boken som et velskrevet essay hvor særlig omtalen av døden i antikken er meget lesverdig. Selv kapitlet om etterlivet der kampen for ettermælet står sentralt, er interessant selv om det ligger klart utenfor bokens ramme.

Siden hva vi vet er så begrenset, hvorfor be fagfolk løse en umulig oppgave? Ville en kunstner frigjort fra det faktuelle være et godt alternativ? Nylig leste jeg Knausgårds essay *Om døden og de døde* i hans seneste roman *Morgenstjernen*. Knausgård mener døden best kan forstås hvis man ser for seg hvordan verden ville sett ut dersom døden ikke fantes. Det ville bli plassmangel, og til slutt ville verden være dekket av et slibrig grønt dekke. Så hans tese er at døden rydder plass for nytt liv og utleder av dette at døden har skapt oss. Det er logikk i det.

Stein A. Evensen
s.a.evensen@medisin.uio.no

Stein A. Evensen er professor emeritus og overlege i indremedisin ved Rikshospitalet.